

ספר

תולדות חייו ומשנתו המופלאים של רבינו הגדול מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
משולב עם פרקי תולדות אביו מרן הסטייפלר זצוק"ל

חלק א'

תולדות חייו – שנותיו הצעירות בפניסק ובבני ברק
לימודו בתלמוד תורה רבי עקיבא, תפארת ציון, ובית יוסף
עובדות הנהגות וסיפורים
בתוספת פרק מתולדות סבו הג"ר שמריהו יוסף קרליץ זצ"ל
ופרק על הקשר המופלא והמיוחד בין רבינו ואביו הסטייפלר
מפי רבינו, ובני משפחתו, תלמידיו ומקורביו
הכל יד ראשונה מפיהם ומפי כתבם

*

מלווה ביותר מחמש מאות וחמישים תמונות צבע [הרבה מהם נדירות] בחידוש של שחזור ממחשב
של תמונות ישנות משחזר – לצבע מלא, ועם מסמכים נדירים

*

כנסו אל אוירה של בני ברק של מעלה, אל אוירה של נוכהרדוק, אל בית הגדול והקדוש של מרן הסטייפלר,
שבו ינק וגדל רבינו לאילנא רברבא. כנסו אל בית רבינו ברשב"ם 23, כפי שלא שמעתם ולא ראיתם

יצא לאור בסייעתא דשמיא ע"י

הקטן חיים ישראל ווייסמאן

מחבר ספר 'תורת יומא' על מסכת יומא

ומר"ל ספר טהרי אבן ר"ה וספר גבורת ארי יומא, עם הערות 'תורת אריה'

אדר שנת ה'תשפ"ג

פרק א'

זריחת האור הגדול

תולדות רבינו הגדול מרן רבי חיים קניבסקי זצ"ל
(לידתו ושחר ימי ילדותו בפינסק שנת תפר"ח)

בעיר פינסק' שבמדינת בלארוס, לפני קרוב לתשעים וארבע שנים בשנת תפר"ח ניטעו שורשיו של רבן של כל בני הגולה רבינו מרן הגאון הגדול שר התורה רבי חיים קניבסקי זצוק"ל.

יהודי העיר פינסק

באותם הימים היו מדינות מזרח אירופה, ערי ליטא ופולין, מלאות תלמידי חכמים, ראשי ישיבות, רבנים ומורי הוראה. עולם מפואר של ישיבות ובתי מדרשות, ששקקו חיי תורה ויראה. וממקומות אלו צמחו גדולי הפוסקים והמנהיגים של בני

הגולה. ביניהם מרנן החפץ חיים זצ"ל, הגאון רבי חיים עוזר גרודזנסקי זצ"ל, הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל, הגאון רבי מנחם זעמבא זצ"ל, הגאון מטשיבין זצ"ל, ועוד הרבה גדולים.

1 ראה להלן בפרק יט על תקופת המגורים של משפחת קניבסקי בפינסק.

הבית התמלא אורה

כעשור לפני חורבן יהדות אירופה, גזר קורא הדורות מראש, להעמיד עלי תבל את נשמת אחד מיוחד מהצדיקים. ביום א' לסדר שמות, ט"ו לחודש טבת שנת תפר"ח, התמלא ביתו של מרן הסטייפלר זצ"ל שבפינסק באור גדול עם הולדת בנו בכורו, הלא הוא מי שלימים התפרסם כמאור הגולה, רבינו חיים קניבסקי זצ"ל.

לרן הנולד היה ייחוס רם של צדיקים וגדולי תורה - סבו מצד אביו למשפחת

קניבסקי, היה הרב הצדיק רבי חיים פרץ קניבסקי זצ"ל ת"ח ובקי בש"ס, שוחט ובודק בעיר טאשאן, מתלמידיו של האדמו"ר הגאון רבי מרדכי דוב מהורנוסטייפל זי"ע; וסבו מצד אמו, היה רבה של קוסובה הגאון רבי שמריהו יוסף קרליץ זצ"ל, ולמעלה בקודש מרן 'בעל הפרדס'

רחוב אגינסקא בפּינסק

זצ"ל שהיה מקורב אל רבינו הגר"א זצ"ל, והג"ר שמשון אבד"ק קעניגסבערג (נפטר בשנת תקי"ד). וכמו כן היה מיוחס למהר"ל מפראג, ולרבינו זרחיה הלוי - בעל המאור².

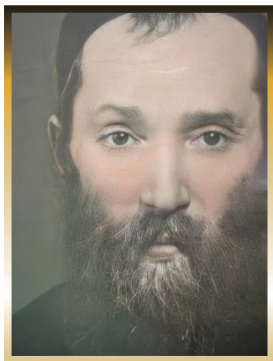
ברית ופדיון הבן ביום אחד

שמחה גדולה שרתה בבית משפחת קניבסקי עם הולדת בנם בכורם, וקיוו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו בעתו ובזמנו. אולם הדבר התעכב ימים רבים, כפי שסיפר רבינו: "כשנולדתי אמרו הרופאים שאי אפשר לערוך את ברית המילה בעתה, כיון שמשקל גופי היה נמוך מדי והיה

הג"ר שמריהו יוסף קרליץ זצ"ל סבו של רבינו

חשש סכנה... ולכן המתינו עוד ועוד. עד שחלף חודש ימים וכבר הגיע זמן מצות פדיון הבן ביום השלושים להולדתו. ובהשגחה פרטית נפלאה, הגיע פתאום באותו יום רופא מומחה לביתנו, ובחן את מצב בריאותי ושאל: 'מדוע לא מלים את התינוק? אין שום עיכוב לערוך את הברית עכשיו'. ואכן, מיד הביאו מוהל, וערכו את הברית, באותו יום יחד עם מעמד פדיון הבן³.

הג"ר שמואל ויינטרויב ראש ישיבת פינסק

הסנדק - אבי הבן

בשמחת הברית ופדיון הבן השתתפו כמה גדולי תורה, ביניהם: רבה הישיש של העיר פינסק, הגאון רבי אהרן וואלקין זצ"ל, הגאון רבי ברוך עפשטיין זצ"ל בעל ה'תורה תמימה', בנו של ה'ערוך השולחן'⁴, הגאון רבי שמואל ויינטרויב זצ"ל ראש ישיבת בית יוסף בפינסק, וכן השתתף בה אדמו"ר חסידי אחד⁵.

הג"ר אהרן וואלקין זצ"ל רבה של פינסק (משמאל), עם הג"ר מאיר שפירא זצ"ל רבה של לובלין (וינה תרפ"ג)

אבי הבן מרן הסטייפלר, חשש שאם יכבד את אחד מהרבנים הנוכחים בסנדקאות, עלול חלילה לפגוע בכבודם של שאר הרבנים שהיו כולם גדולי תורה וראויים לכיבוד זה. ולכן מרן לקח לעצמו כיבוד זה, ושימש כסנדק. ולימים אמר רבינו, "עצם הדבר שאבא שימש כסנדק בברית, מעיד יותר מכל, על עוצם גדלות מידותיו, איך שהיה חושש כ"כ שלא יהיה אפילו אבק פגיעה על ידו".

וייקרא שמו בישראל 'שמדיהו יוסף חיים'

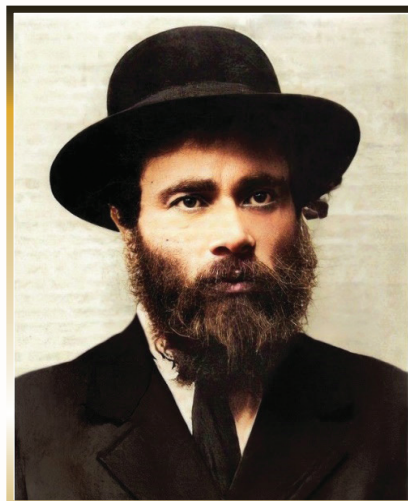
בשעת קריאת השם, פנה המקריא לאבי הבן "וייקרא שמו בישראל"? ונענה: "שמדיהו יוסף חיים".

3 'מנחת תודה' (עמוד תס"ג).

4 כך אמר רבינו למקורבו הג"ר יצחק אוהב ציון שליט"א.

5 לא נודע שמו.

בתחילה סיכם מרן הסטייפלר עם הרבנית, לתת לרך הנולד רק את השם 'שמריהו יוסף' על שם חמיו, הגאון רבי שמריהו יוסף קרליץ זצ"ל - אולם בעת מעמד נתינת השם, חשש פתאום מרן הסטייפלר שמא לא יולד לו בן נוסף, ועל כן הוסיף גם את השם 'חיים' על שמו של אביו רבי חיים פרץ קניבסקי זצ"ל, ועל כן קרא שמו בישראל "שמריהו יוסף חיים".

מרן הסטייפלר בצעירותו

אם הבן שמחה

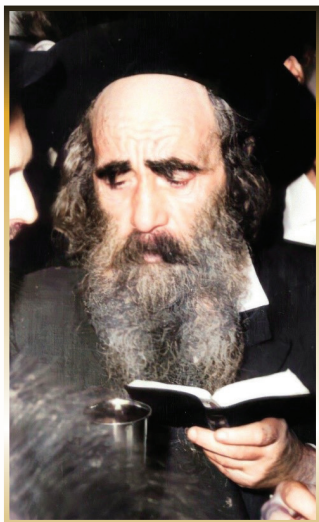
אם רבינו, מרת פעשא מרים ע"ה, לא נכחה במעמד הברית עקב חולשתה, ולא נודעה מהוספת השם "חיים", ומרן הסטייפלר בתחילה חשש לספר לה בכדי שלא לצערה - לאחר כמה ימים בשעת הכושר גילה לה אודות הוספת השם חיים, ולפליאתו במקום שתהיה עצובה מכך, היא שמחה והודתה לו על הוספת השם "חיים", באומרה:

מרן הסטייפלר בזקנותו בברית

6 ואמר רבינו: "אבי רצה לקרוא לי בברית גם 'פרץ' - אבל בסוף החליט, ששלושה שמות זה מספיק!" (להדבק' ח"ב עמוד 115).

"סייעת לי מאוד בכך, כי מרוב המורא שיש לי כלפי אבי, אינני מסוגלת להגות את שם התינוק שהוא כשמו של אבי זצ"ל"⁷. ואכן, מאז נקרא בשם 'חיים' בלבד⁸.

מרן הסטייפלר

פדיון הבן אצל כהנים רבים

וסיפר רבינו: "אבא מרן הסטייפלר זצ"ל היה פודה אותי אצל הרבה כהנים, והמשיך לפדות אותי גם לאחר נישואי כאברך - לאבא זצ"ל היתה חליפה ישנה יקרה, וכל פעם שרצה לפדות אותי אצל כהן מסוים, הוא נתן אותה לכהן במתנה על מנת להחזיר, במקום לתת תשלום של חמשה סלעים".

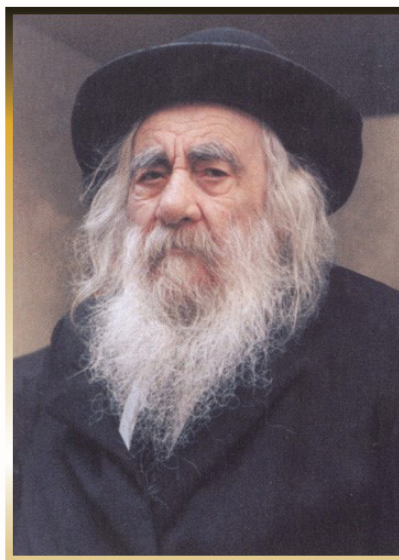
7 בספר 'ארחות רבינו' (ח"ד עמוד קפ) כתב: "מרן החזו"א לא קרא לאדם, ששמו כשם אביו הג' ר' 'שמריהו יוסף' זצ"ל, בני אחותו של מרן החזו"א, נקראו על שמו שמרי' יוסף, והעולם קראוהו "שמרעל", אבל זוכרני שמרן החזו"א קרא להם 'דער קליינער' [הקטן], משום שמרן לא רצה לקראו בשם אביו, משום מורא אב, שזה בין בחייו בין במותו - ומוסיף שם: "ואמר לי הגר"ק (שליט"א) משום ששם שמריהו הוי שם פלאי, וכמבואר בשו"ע (יו"ד סי' ר"מ ס"ב) ששם פלאי לא יקרא גם אחרים בשם אביו גם שלא בפניו, וכן כאן אביו הרב, והנכד, נקראו שניהם באותו שם אחד בלבד שמריהו, לכן לא קראו מרן בשמו" ע"כ. וכמו כן העידו בני משפחת רבינו, שגם רבינו היה מקפיד על זה כל ימיו, שלא לקרוא לאנשים שיש להם כשמותיו של אביו ואימו ואף לא בשם דודו החזון איש שהיה מורו ורבו - ולכן באופן כללי לא קרא לבנו 'אברהם ישעי' [שם החזון איש], אלא קראו בכינוי "הילד". וכן מי שיש לה השם 'מרים' על שם אמו, קראה 'הקטנה'!

8 מעדות רבי יעקב ישראל קסלר שליט"א, ששמע זאת מזקנתו הרבנית ברום שתחי', אחות רבינו, שהיא שמעה זאת מאמה הרבנית מרת פעשא מרים, אם רבינו. וכ"כ ב'ארחות רבינו' (ח"א עמוד קפ): "רבינו כל ימיו היה חותם שמו 'חיים קניבסקי' - ורק בשערי ספריו, וכן איזה פעמים בודדות בחתימת מכתבים, חתם בשם 'שי"ח' - ובאמירת הפסוקים לשמות אנשים ב"יהיו לרצון" אחרי שמונה עשרה, היה אומר ד' פסוקים, אחד ל'שמריהו', אחד ל'יוסף' ואחד ל'חיים', ועוד פסוק שמתחיל באות ש' ומסיים באות מ', לחוש למה שהביא בסוף ספרו 'טעמא דקרא' הוראות בשם ה'חזון איש' (אות לא), דכמה שמות הם כמו שם אחד ארוך". [וע"ע שם עמוד ער"ה]. כמו כן אם קראוהו לתורה בשם 'חיים' בלבד, היה מתקן ואומר את שמו המלא 'שמריהו יוסף חיים'. (מפי בנו הג"ר אברהם ישעי' שליט"א).

נחלת יעקב אביך

קדוש מרחם היה רבינו, משחר ילדותו גדל בבית מלא באוירה של תורה קדושה וטהרה. על ברכי אביו הגדול מרן הסטייפלר זצ"ל ראש ישיבת פינסק, ואמו לבית משפחת קרליץ המעטירה, גדל וחונך בדרכי התורה והיראה, והם כווננו את צעדיו במסילה העולה בית א-ל.

עד מלאות לו שש שנים, התגורר רבינו בפינסק. אביו לא שלחו לתלמוד תורה באותם ימים⁹, אלא השאירו בבית. וכך גדל משעת לידתו באוירה של תורה, מאחר שאביו היה לומד רוב שעות היום בביתו¹⁰, ובעודו תינוק היה שומע את קול התורה יומם ולילה. קולות התורה חדרו לאוזניו ומשם לנשמתו, שספגה אהבת התורה ללא מיצרים.

מרן הסטייפלר

וידוע שסיפר מרן הסטייפלר בעצמו לימים: "כש'חיים' שלי היה תינוק בפינסק, אמרתי לאמא שהיא יכולה ללכת לישון, ואני אשמור עליו, כי ממילא אני נשאר ללמוד עד השעות המאוחרות בלילה. מה עשיתי? לקחתי חגורה וקשרתי לעגלת התינוק, ותוך כדי תלמודי דחפתי את העגלה, עד שהיו נופלים על חיימקה הזעיר חבלי

שינה"¹¹ - וכך התינוק נרדם לקול התורה הערב והמתוק.

הרי לנו עדות נאמנה שמימיו הראשונים של רבינו קלטו אצניו יומם ולילה את קול לימוד התורה הערב של אביו הגדול, וכעין דברי הירושלמי (יבמות סוף פ"א)

9 כך אמר רבינו להג"ר אליהו מן שליט"א (יכל משאלותיך' עמוד ק). ואולם החברותא של רבינו הג"ר דב וינטרוב זצ"ל, אמר: "שרבינו הלך לחדר בקרליץ". (העדה).

10 מהג"ר גרונם ליזבניק זצ"ל, ראה להלן פרק יט.

11 מהג"ר חיים קלופט שליט"א ששמע ממנו.

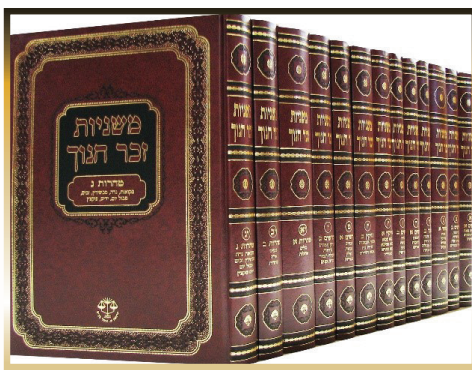
המספרת על אמו של רבי יהושע: "שהיתה מוליכה את עריסתו לבית המדרש 'כדי שידבקו אזניו בדברי תורה'."

"בקי במדרש"

למון הסטייפלר היתה דרך מיוחדת כיצד לחנך את בנו בכורו חיים, והיא להחדיר בו אהבת תורה. עוד לפני שלמד קרוא וכתוב, וזאת ע"י שלימדו להכיר את "צורת הספרים שבארון" - את הש"ס את המדרש ועוד ספרים. פעם הגיע המשגיח של ישיבת פינסק לביקור בבית הסטייפלר, ופגש ברבינו שהיה ילד רך בשנים, ושאלו בדרך צחות: "היכן נמצא כאן מדרש רבה?" ולפליאתו הרבה רץ הילד חיימ'קע, והביא את מבוקשו 'מדרש רבה'.

המשגיח פנה לאביו הסטייפלר ושאלו בתמיהה: "האיך ייתכן שילד קטן יודע מהו ספר 'מדרש רבה', והוא אך בן שנתיים?" מה שהתברר, שהסטייפלר היה מלמד את בנו הקטן 'משחק הספרים', בכדי שיהיה מורגל בספרים. הוא לימדו היכן נמצאים ספרי הש"ס, המדרשים, הרמב"ם, והשולחן ערוך... והיה מרן מקריא בפניו שם ספר פלוני, והילד חיים היה מנסה בכוחות עצמו למצוא את הספר, עד שעם הזמן היה רבינו מזהה כל ספר וספר לפי מראהו החצוני. וזה כאמור עוד קודם שידע לקרוא!¹²

חנוך לנער - שירת שמות המסכתות

נציין עוד נקודה על דרכו הנאדרת בקודש, שבה חנך מרן הסטייפלר את בנו חיים, והיא 'שירת שמות המסכתות' להחדיר בנפשו 'אהבת תורה'. וכפי שסיפר אחיינו של רבינו הג"ר חיים קלופט שליט"א¹³, ששמע

12 מפי הג"ר שמריהו קרליץ זצ"ל, מובא ב'תולדות יעקב' (פט"ז).

13 חתנו של הגאון רבי שאול ברום זצ"ל [חתנו של מרן הסטייפלר זצ"ל], וזכה להיות קרוב לזקנו מרן

פעם מחותנו זקינו מרן הסטייפלר זצ"ל, שבעת שבנו רבינו, היה עדיין תינוק קטן ובכה בשעות הלילה, וכדרכו של עולם משמיעים ההורים בעת כזו שירי ערש לתינוק כדי להרדימו. ואמר הסטייפלר: "ואני, מה שרתי לו? את שמות כל המסכתות של ששה סדרי משנה. ולאחר מכן כשהתחיל לדבר, מה היו המילים הראשונות שלו? שמות המסכתות של ששה סדרי משנה, ברכות, פאה, דמאי, כלאים וכו', אלו היו המילים הראשונות שלו!"¹⁴

הג"ר אליהו מן שליט"א (משמאל) נושא דברים בכנס הרבנים בבית רבינו עבד ארגון 'משנה מאירה' ללימוד משניות יומי

ולא רק את שמות המסכתות היה הסטייפלר שר באוזני בנו היניק חיימ'קע, אלא גם את שמות הפרשיות ושמות כ"ד ספרי הקודש. לימים שח רבינו באזני מקורבו הג"ר אליהו מן שליט"א, שיש לו מכך טובה גדולה עד עצם היום הזה,

הסטייפלר במשך חמש עשרה שנים - והעיד "שמעולם לא ביקשו מרן הסטייפלר אפילו לא להביא לו כוס מים, למעט פעם אחת שהיה חלוש והוא עמד ליד ארון הספרים וביקשו מרן להוציא לו גמרא. (אשכבתיה דרבי").

14 והוסיף הגר"ח קלופט שליט"א: "זה לא פלא שרבינו גדל למה שגדל, כיון שבעת שהתחיל כבר לדבר, לא אמר אבא, ולא אמא, אלא: ברכות פאה דמאי כלאים". [חינוך נפלא לחיי תורה].

"ששירה זו הכניסה בי חשק עז לתורה מקטנות, ללמוד ולדעת את כל המסכתות והספרים הללו על בורים"¹⁵.

"בקי בשי"ס"

מעשה שהיה, בעת שהגיסים הגדולים מרנן ה'חזון איש' והסטייפלר זצ"ל, שהו יחד בכפר נופש ליד וילנא, ופנה הסטייפלר לגיסו ה'חזון איש' ואמר: "חיימ'קע שלי יודע לומר את כל הש"ס בעל פה". כאשר תמה ה'חזון איש' "היתכן? כל הש"ס אצל ילד בן שלוש?". פנה הסטייפלר לבנו ואמר: "אמור את כל הש"ס בעל פה!", והחל הילד לומר את כל שמות מסכתות ששה סדרי משנה, לפי הסדר - וה'חזון איש' הביע מכך קורת רוח¹⁶.

'גזירות טובות'

לימים, רבינו העביר מורשת זו לבניו. רבינו לימד את ילדיו הקטנים את שמות המסכתות. וחזר על זה פעמים רבות, עד שגם הבנות זכרו כל ימיהן את שמות המסכתות לפי סדר הניגון ששמעו מאביהם, רבינו¹⁷.

וסיפרה בתו הבכורה של רבינו, הרבנית שטיינמן ע"ה, כי בילדותה היתה אמה הרבנית מבשלת דגים עם חתיכות גזר, והילדים לא רצו לאכול את הגזר מחמת שלא היה ערב לחיכם כ"כ, והותירוהו בצלחת. רבינו שחשש על איבוד הגזר משום 'בל תשחית', החליט לערוך גורל בין כל הילדים מי יאכל את הגזר הנשאר,

15 'כל משאלותיך'.

16 מפי הג"ר אברהם הלל גולדברג זצ"ל רבה של כפר פינס ('מעשה איש' ח"ה). בענין זה סיפר גם הגה"צ רבי זאב איידלמן זצ"ל, שבעת שישב רבינו שבעה על אביו מרן הסטייפלר, בא הג"ר זאב איידלמן לנחמו, ושאל את רבינו: "הזוכרים אתם שהייתם בחתונה של אחי הגדול רבי שרגא פייבל, שהתקיימה בקיץ של שנת תר"ץ בעיר וילנא?" רבינו שהיה אז לכל היותר כבן שנתיים וחצי, השיבו: "כן". והוסיף הג"ר זאב ושאל את רבינו: "האם אתם זוכרים את ה'קונץ' שהראיתם אז בחתונה? היו אומרים לכם 'תגיד את השמות של המסכתות' בניגון, בכדי להרבות בשמחת חתן וכלה. הילד חיים נעמד בשולחן המזרח מול גדול הדור הגאון רבי חיים עוזר גרודזנסקי זצ"ל, והתחיל לשיר - ברכות פאה וכו', ואז כשסיים לומר "עוקצין", הכריז מיד "געב מיר אַ צוקעריל" (תן לי סוכריה). באותו מעמד שאל הגאון רבי חיים עוזר את אביו מרן הסטייפלר, איך הצליח להחזיר בו את שמות המסכתות? והשיב: "שהוא מרדים אותו עם הניגון הזה". (מפי רבי יעקב שכטר שליט"א, ששמע מדודו הגאון רבי זאב איידלמן זצ"ל).

17 מנכדו הג"ר גדליהו הוניגסברג שליט"א ('מנחת תודה' פרק י"ז).

וכך היה הסדר: רבינו שורר פזמון מיוחד, ובכל מילה בפזמון היה מכוון ומצביע לכיוון אחד הילדים, ומי שבו הסתיים הניגון, הוא "זכה" לאכול את הגזר. הפזמון ששר רבינו בפני ילדיו, היה לא אחר מאשר אותו 'שיר המסכתות' של סדר הש"ס ברכות פאה דמאי וכו', שהיה מלחינו במנגינה מיוחדת, כשהוא מצביע בכל שם מסכת, על ילד אחר, וכשהגיע למסכת עוקצין, מי שהיתה האצבע מופנית כלפיו, היה עליו לאכול את הגזר.

וכיובל שנים לאחר מכן, באחת הפעמים כשהגיעה אליו בתו הבכורה ע"ה, הראה לה רבינו שפלוני סידר לו מדבקות של שמות הש"ס על כל כרך וכרך, והוא טעה בסדר, והקדים מסכת אחת על פני מסכת אחרת. והיא תיכף ציינה את הטעות. רבינו התפלא: "מנין את יודעת"? והיא ענתה: "כיצד אפשר לשכוח את שמות המסכתות שלימדת אותנו בילדותינו..."¹⁸.

יודע לדבר, אביו לומדו תורה

מיד כשהתחיל רבינו לדבר, החל אביו מרן הסטייפלר ללמדו דברי תורה. וכדברי חכמים (סוכה מב ע"א) 'קטן יודע לדבר, אביו לומדו תורה וקריאת שמע' - אביו השקיע והשתדל רבות שיהיו דברי תורה נבלעים בדמו.

(מימין לשמאל) הג"ר בעריל ויינטרויב (חברותא של רבינו כל הימים) בילדותו בפניסק עם אחיו רבי נפתלי ורבי משה יעקב - בני הג"ר שמואל ראש ישיבת פינסק

כבר הזכרנו, שעד גיל שש שנים, רבינו חי וגדל בעיר פינסק, בימים אלו רבינו לא למד בחדר המקומי, אלא למד עם אביו בביתו, ובהיותו ילד קטן החל רבינו ללמוד יחד עם אביו חומש.

ושח רבינו, שכבר בעת שהיה ילד צעיר לימים, אביו מרן הסטייפלר, הרגילו לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום עם טעמי המקרא¹⁹.

¹⁸ שם, (פרק י').

¹⁹ מפי הג"ר גדליה הוניגסבורג שליט"א.

ויש לציין, שפעם שאלו תלמידו הג"ר אליהו מן שליט"א: "הנכון הוא מה שהעולם סובר, שרבינו למד בילדותו שמונה עשרה שעות ברציפות?"

על כך השיב רבינו: "מסתמא שיחקתי כמו כולם, הג"ר בערל ויינטרויב זצ"ל היה חברי בפינסק, ויחד שיחקנו בחול".

ההלוויה של מרן בעל ה'חפץ חיים' זצוק"ל בראדין

למרות גילו הצעיר, זכר רבינו מאורעות מימי ילדותו בפינסק, כמו שסיפר לימים: "אני זוכר את הישיבה בפינסק, ואת האנשים שם. אני זוכר גם את מודעות האבל על פטירת מרן ה'חפץ חיים', זכורני שהרבה אנשים מעירנו נסעו להלוויה - אבל אבא מרן הסטייפלר לא נסע, אבא אמר לי אחר כך, 'שלא נסע, כיון

שלא היה ברשותו כסף לנסיעה!" - כך למד מרן הסטייפלר תורה מתוך הדחק וההסתפקות במועט, עד שלא היה לו כסף אפילו להגיע להלוויה של גדול הדור²⁰.

מסופר, כי לעת זקנותו של רבינו בא לבקר במעונו שאר בשרו הרב שלמה אלפא, בנו של הגאון רבי אליעזר אלפא זצ"ל²¹, רבינו, שהיה מבוגר ממנו בשלוש שנים, אמר לו: "אני זוכר את הברית שלך, ואני זוכר שמרן הג' רבי חיים עוזר

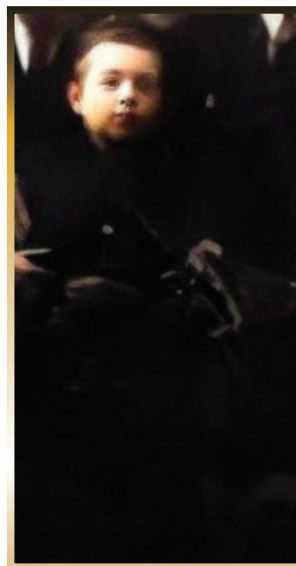
20 וראה עוד בתולדות יעקב' (עמוד עה) שהסטייפלר התאונן, "שכסף לא היה לו עבור הנסיעה, וללכת רגלית לא היה בכוחו, על כן לא השתתף בהלוויה" - אמנם יש לציין שמרן הסטייפלר זכה פעם לראות את החפץ חיים, כפי שמובא בספר הליכות והנהגות ממרן בעל קהלות יעקב זצ"ל (עמוד 83): שהסטייפלר אמר לו, "שבכל ימי חייו בירך רק פעם אחת את הברכה שחלק מחכמתו, כשראה פעם ראשונה את החפץ חיים זצ"ל" ע"כ. וראה עוד בתולדות יעקב (עמוד נ') שזה היה באחת האסיפות שבהן השתתף מרן החפץ חיים זצ"ל, והלכו כולם לראותו, ומרן גם הלך לחזות בזיו פניו ובירך, ברוך... שחלק מחכמתו ליראיו - יצוין שבספר להרבך (ח"ב עמוד 431) כתב, שמרן הסטייפלר בירך 'שחלק'.. על הג"ר מאיר שמחה מדווינסק - ושנים לאחר מכן כשמרן הסטייפלר נפגש עם החזו"א ז"ל ביקש לברך את הברכה עליו, ואמר לו החזו"א: "אל תברך, זו תהיה ברכה לבטלה" ולא בירך.

21 חתן הג"ר מאיר קלריץ זצ"ל - עליו ראה להלן בפרק יז.

שימש כסנדק שלך" - והדבר מפליא ביותר שרבינו זכר לאחר תשעים שנה את דמותו של הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל מאירוע שנכח בו כשהיה פעוט כבן שלוש²².

הליכות עולם לו

רבינו אף זכר חלקים מדברי התורה שאביו הסטייפלר אמר באותם ימים בישיבה באחת מדרשותיו, וזאת למרות גילו הצעיר: "אבא דרש פעם בסיום בחו"ל, והאריך בדברי חז"ל (נדה עג.) שאמרו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר (חבקוק ג' ו') 'הליכות עולם לו', ופירש שהביאור הוא - שענין כל השונה הלכות 'בכל יום', נלמד מהמילה 'עולם' שהכוונה 'בתמידות'. וענין זה שהוא בן עוה"ב, נלמד מ'עולם לו', ומקרא נדרש לפניו ולאחריו, והאריך בדבר שפעמים מקרא נדרש לפניו ופעמים לאחריו. על כל פנים כך התחיל את הדרשה"²³.

רבינו כילד בן שש בפניסק (התמונה הראשונה של רבינו בילדותו)

[למד תורה בבני ברק]

חיים של תורה

כשהיה רבינו בן שש הגיע לגור בבני ברק כמסופר להלן בפרק כא. כבר מימי ילדותו של רבינו כל התעניינות שלו התרכזה סביב התורה, כמו שרבינו בעצמו סיפר: "פעם בילדותי ביקשתי מאבא שילמד עמי מסכת עירובין, כי ראיתי שם

22 מעדות הרב אברהם ישעי' לורנץ שליט"א חתנו של הרב שלמה אלפא זצ"ל, שהיה נוכח בביקור. [והוסיף הג"ר אברהם ישעי', שאת רבי חיים עוזר זצ"ל זכר רבינו אחרי תשעים שנה, אך כששאלו אותו שאלה על עיר בית שמש, רבינו שאל "איפה בית שמש" - הרי זו המחשה נפלאה שרק התורה היתה במוחו כל ימי חייו!].

23 מ'מנחת תודה' (עמוד קעד).

ציורים מעניינים וסקרן אותי להבין את פשרם" - כי כל ההנאות שלו וסקרנותו, היו סביב התורה הקדושה, כשאיפתו הטהורה של אביו²⁴ - אביו השקיע עמל רב, ודאג שכל הווייתו של בנו תהיה אך ורק סביב התורה, וכך גדל וצמח והגיע לרום מדרגת גדלותו.

לימוד תנ"ך עם אביו

שח רבינו: "אבי החל ללמוד עמי תורה כבר מגיל צעיר, למדנו יחד חומש ונביאים ראשונים, כיון שאבא סבר שכל אחד צריך לדעת תנ"ך. למדנו רק את הפסוקים עצמם בלא המפרשים.

נביאים אחרונים לא למדנו, כי זה לימוד יותר קשה, ובמקום זה עדיף לנצל את הזמן כדי ללמוד גמרא. אך ביקשתי מאבא שילמד עמי לפחות נביא יחזקאל, שמדבר אודות בנין הבית השלישי העתיד - ואכן אבי נענה לבקשתי. "אחר כך למדתי לבדי תנ"ך עם פירוש רש"י ומצודות. המצודות היה קדמון²⁵ והוא פירוש מצויין ומבאר הכל, לעומת פירוש רש"י שמקוצר ומתומצת"²⁶.

רבינו בילדותו (כבן שבע) בבני ברק בשנת תרצ"ה

בספר טעמא דקרא (בהעלותך עמוד יא) כותב רבינו: כי בילדותו כשאביו בעל

ה'קהלות יעקב' למד עמו חומש, אביו הסביר לו כיצד יכול אהרן הכהן להניף את כל הלויים? והוא פירש, שאהרן הכהן עשה כלי דוגמת משקולת גדולה, על

24 מפי בנו הג"ר יצחק שאול קניבסקי שליט"א.

25 רבי דוד בן הרב אריה לייב אלטשולר זצ"ל, ובנו הרב יחיאל הלל רבה של יאברוב, היו ממגורשי פורטוגל, ובאו לפראג, הם הביאו עמם את אבני בית הכנסת הישן ובנו אותו מחדש בפראג, ולכן נקראו שמו 'אלטנוישולר' (בית כנסת ישן-חדש). כתבו יחד את הפירוש, 'מצודת דוד' פשט הכתובים, ו'מצודת ציון' מפרש את המילים.

26 'נתיב של חכמה', (ירושלים אב תשע"ה).

כף אחת נתן אבנים גדולות ועל הכף השניה עלה הלוי והתרומם, ועל ידי זה הניף בקלות את הלויים - ואמר רבינו, שמסתמא הסבר זה כתוב באיזה מקום, אמנם בגמ' מנחות (סא, א) נראה שהניף בידו מעלה ומביא מעלה ומוריד, וצ"ע - ע"כ.

מברר מהו 'כלך' ו'פתילת האידן'

את המשניות למד רבינו עם אביו ביסודיות, והיה מלא בחשק והתעניינות להבין כל דבר לאשורו. וכפי שסיפר הג"ר חיים קלופט שליט"א חתן רבי שאול ברזם זצ"ל:

"כולנו הרי אומרים בכל ליל שבת פרק 'במה מדליקין', ושם מוזכרים כל סוגי

הפתילות, כגון 'כלך' 'פתילת האידן' וכו'. אמנם מי מאתנו יודע מה ההבדלים בין סוגי הפתילות? אבל רבינו כשהיה ילד, בעת שרק החל ללמוד משניות, חשקה נפשו לדעת כל דבר מהו, מה הם המינים הללו, והלך לחפש במפרשים מה כוונת המילה 'פתילת האידן', ומה כוונת 'כלך', ושוב הולך ותר אחריהם, ומוצא את הדברים הללו ושומרם בזכרונו. וזה מראה כמה חשקת התורה ואהבת התורה בערה בו, להבין כל דבר ולברר במה מדובר כאן".

הג"ר חיים קלופט שליט"א (משמאל) מספר עובדות מזקינו מרן הסטייפלר ומדודו רבינו - לג"ר טוביה פריינד שליט"א בעל המחבר ספרי 'שלמי מועד' ועוד

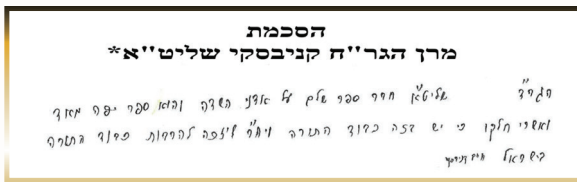
ומעין זה סיפר רבינו מעשה איך שחינכו אביו: "פעם הלכתי עם אבא לקטוף עצים לסכך, ואבא קרא לי בהתרגשות 'בא מהר', והצביע על הירוק שעל פני המים, ואמר לי, 'שעל זה כיוונו חז"ל במשנה בשבת (פ"ב מ"א): שאין מדליקין בירוקה שעל פני המים' - הרי לנו שכל אחד רואה בסביבתו את הדברים שמענינים אותו, ומרן הסטייפלר כשראה דבר הקשור למשנה, מיד ניצת בו הרהור תורה,

אהא, זהו כוונת המשנה! ראש של תורה! - ומיד גם לימד את בנו מהו²⁷. חינוך של תורה!

וכמו כן כשרבינו היה ילד ולמד עם אביו מסכת חולין, אביו לקחו לבית השחיטה, בכדי לראות מקרוב איך שוחטים בהמות, וכך ייכנסו הדברים בלבבו.

חשק בילדותו לחבר קונטרס על "אדני השדה"

כבר בשחר ילדותו של רבינו, ניכרו בו ניצני גדלות, כאשר למד את המשניות בעמקות ובהבנה ישרה, עד שאף חשק באותה העת להוציא חיבור מיוחד בעניני 'אדני השדה' המוזכרים במשניות כלאים (פ"ח מ"ה)²⁸.

הסכמת רבינו לקונטרס בענין אדני השדה - "אשרי חלקו כי יש בזה כבוד התורה"

וכעדות רבינו על עצמו, כשאברך מ'קרית ספר' הוציא לאור קונטרס

העוסק בענינים של 'אדני השדה', והיה מתכתב עם רבינו, ופעם כתב לו רבינו, 'שגם הוא איוותה נפשו להוציא ספר כזה'. ולא מהיום, אלא "בילדותי רציתי". ורבינו אף כבר הגה אז ברוחו שם לספר הייחודי: "ככר לאדן" - כיון שבספר יהיו ר"מ שאלות על ענין 'אדני השדה', בגימטריא של ככר=240²⁹.

זהירות מנטיעת כלאים

יש לציין, כי משניות כלאים הללו שלמד בילדותו עם אביו, באו אצלו לידי הלכה למעשה כבר בילדותו בבני ברק. וכפי שסיפר הגאון הגדול רבי דב לנדו

27 'אמת ליעקב' (עמוד רסג).

28 פירש שם ב'תפארת ישראל': "הוא מין קוף גדול בקומת וצורת אדם ממש, רק שזרעותיו ארוכים ומגיעין עד ברכיו, ומלמדין אותו לחטוב עצים ולשאוב מים, וגם ללבוש בגדים כבן אדם ממש, ולהסב על השולחן ולאכול בכף ובסכין ובמזלג, ובזמניו אינו מצוי רק ביערות גדולות שבאמצע אפריקא, אולם כפי הנראה היה מצוי גם בסביבות ארץ ישראל בהרי לבנון, ששם גם בזמנינו יש שם יערות גדולות מארזי לבנון המפורסמים".

29 מתוך ההקדמה ל'קונטרס בענין אדני השדה'.

שליט"א, שרבינו זרע בילדותו ערוגה, ושאל את דודו מרן ה'חזון איש' זצ"ל: מהו ההלכה, מה המרחק שיש להרחיק בכדי שלא יעבור על איסור כלאים?

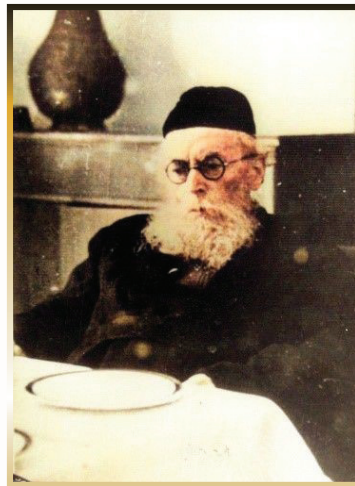
הגאון הגדול רבי דב לנדו שליט"א (משמאל)
הרב יצחק רוזנגרטן שליט"א

והורה לו מרן ה'חזון איש' "להרחיק טפח וחצי כדעת הראשונים" ע"כ - ולא להחמיר בשיעור ו' טפחים כשיעורו של מרנא הגר"א מוילנא זצ"ל, ואף שמסופר, שהגר"א עמל על פסקו זה זמן רב, שבו היה יכול ללמוד חצי ש"ס בעיון³⁰.

"כותב תיבות יפות"

וסיפר בעל הצבא הלוי הג"ר צבי אליהו שטיינברג שליט"א: "שמעתי מאאמו"ר הג"ר שרגא פייבל זצ"ל ר"מ בשיבת בית יוסף בני ברק, שרבינו הגר"ח זצ"ל בקטנותו, ראה את אביו כותב ומחבר ספרים, ורצה גם הוא לחבר ספר, והיה כותב דברי תורה. ואחר שכתב מחברת שלמה, הלך לבקש הסכמות. והלך לשיבת 'בית יוסף', וביקש מהבחורים שיכתבו לו הסכמות, ואכן כתבו לו. ושוב הלך למרן החזון איש וביקש ממנו הסכמה, וכתב החזו"א "כותב תיבות יפות".

מרן ה'חזון איש'

לימודו עם אביו במסכתות הש"ס

לאחר שגדל קמעא, אביו החל ללמדו את מסכתות הש"ס, וסיפר רבינו: "אבי

30 קובץ 'פנינים ועובדות חזון איש'.

למד עמי מסכתות מסדר קדשים, שלא נלמדות בעולם הישיבות, כמו מסכתות פסחים, זבחים, מנחות וחולין. באומרו 'שאת זה צריך לדעת לפני הבר מצוה'³¹.

מרן הסטייפלר

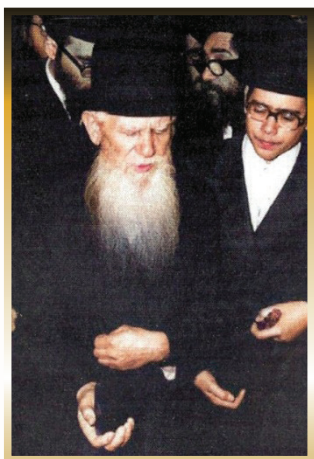
למד מסכת בכורות ופסחים

אף את מסכת בכורות למד עמו אביו בילדותו. רבינו הזכיר זאת בעת שהביא לפניו הג"ר יוסף ברמן שליט"א, את ספרו 'ברכת שי' על מסכת בכורות, ואמר לו רבינו: "בכורות למד עמי אבא כשהייתי ילד, ואמר שזו מסכת שצריך ללמוד אותה, אני זוכרה עד היום, הוא למד עמי את הגמרא עם רש"י וללא תוספות, ובתחילה למד עמי כמה

פרקים ממסכת פסחים". מסכת בכורות זו גמרא לא קשה, ואפשר ללומדה עם ילד³².

כותב חידושים על מסכת פסחים

כבר בילדותו כתב רבינו קובץ חידושים נפלא על מסכת פסחים. וכפי שסיפר הג"ר זאב איידלמן זצ"ל, שבעת שהגיע לארץ ישראל, הוא נקרא לשיחה ולמבחן בדברי תורה אצל מרן הסטייפלר³³, לפני כניסתו לישיבת 'בית יוסף' בבני ברק.

הג"ר זאב איידלמן זצ"ל

31 'נתיב של חכמה'.

32 מפי נכדו הג"ר גדליה הוניגסברג שליט"א.

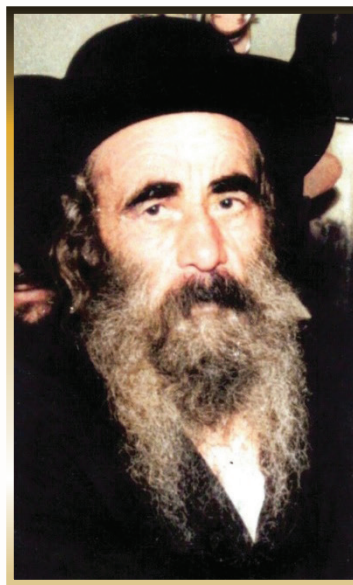
33 הג"ר וועוועל זצ"ל הכיר את מרן הסטייפלר זצ"ל כבר מוילנא, בהיותו שם לרגל נשואי אחיו הג"ר פייבל, עם אחות הגאון רבי שמואל גריינימן. והוא סיפר שראה את הסטייפלר כשהגיע למקום החופה, ומכיון שנשאר זמן מה עד להתחלתה, הוא הסיר את כובעו והניחו בצד, ומיד שקע בלימוד.

בבואו לביתו של מרן, ישב שם 'חיימ'קע בן השמונה אצל השולחן לצד אביו, ובידו מחברת מכורכת בה רשם את חידושי התורה שלו. כשנפנה הג"ר זאב לצאת מהבית, קפץ 'חיימ'קע מהשולחן, ופנה אליו, ואמר: "אני כותב כעת חידושי תורה על מסכת פסחים, יש לי כבר הסכמות מהקליינער (הג"ר שמריל גריינימן), ומהפעטער (הדוד) רבי אברהם ישעי' (מרן ה'חזון איש'), תסתכל גם אתה במחברת, וכתוב לי הסכמה"³⁴.

בן י"ב מתרץ קושיות רעק"א במס' עירובין

וכך הלך רבינו מחיל אל חיל, וכשהיה בן שתים עשרה שנים בלבד, כבר למד עם אביו גמרא את כל מסכת עירובין עם פירוש התוספות, ולא זו בלבד, גם רחש לבו דבר טוב, וכתב אז קונטרס שלם עם תירוצים, על כל הקושיות שהגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל השאיר ב'גליון הש"ס' שלו ב'צריך עיון'.

מרן הסטייפלר מלפני שנים*

אביו הגדול מרן הסטייפלר, שהתווה עבורו את הדרך לאמיתתה של תורה באמת מזוקקת שבעתיים, ראה את הקונטרס והביע ביקורת נוקבת, ואמר לו: "נו, גם רעק"א ידע מה שאתה כותב, ובכל זאת הוא הקשה..."

רבינו קיבל בהכנעה את דברי המוסר מאביו, וגנז את הקונטרס, למרות הקושי שבדבר לוותר על חידושים פרי עמלו³⁵.

אולם ברבות הימים סיפר רבינו: "כי כמה תירוצים טובים מהקונטרס הזה, הוכנסו לספרו 'שיח השדה'".

34 מתוך הספר 'רבי ועלוועל דער איידל מאן' (עמוד 193).

35 מרשימות הרב ב. הלחמי, ('מש"ק' ערב חג הפסח תש"ע).

* באדיבות גנוז קידוש ה'.

רבינו עקיבא איגר עם חברי בית דינו רבי יעקב גאלווארי, ורבי משה לענדסברג, ברחוב העיר פוזן

בן י"ג כותב הידושים

בהיות רבינו בגיל שלוש עשרה כשלמד בישיבת 'תפארת ציון', הוציאו לאור קונטרס מטעם הישיבה. רבינו כתב מאמר שלם בכדי לתרץ את קושיית רבי עקיבא איגר, בסוגיא של 'קם ליה בדרכה מיניה'³⁶.

ויש לציין, כי אביו

הראה חיבת קודש מיוחדת לספרי גאון ישראל רבי עקיבא איגר זצוק"ל. רבינו

רבינו בילדותו כבן 12

סיפר, כי פעם אירע שהדוור הביא בטעות מכתב לאביו מרן הסטייפלר, אולם בעצם היה ממוען אליו, וכפי הנראה הדוור התבלבל בשם המשפחה בתיבות הדואר³⁷.

"אבא הביא לי את המכתב שאני אענה, כיון שנשלח אלי" סיפר רבינו. במכתב שאל שולח המכתב, באיזה אחרונים ראוי לעיין וללמוד בישיבה? לאחר זמן שאלני אבא, 'מה ענית לוי?' ואמרתי: 'שלא ענית'. אמר לי אבא: 'תכתוב לו שילמד חידושי רבי עקיבא איגר'.

סבלנות אין סוף ללימוד התורה

אחותו הרבנית ברזם תחי', סיפרה על

36 וראה בזה להלן בפרק ד'.

37 א.ה. מסתמא זה היה כשהסטייפלר גר ברחוב רשב"ם 23 מתחת לדירת רבינו.

התמדתו הגדולה של רבינו כבר בהיותו קטן ביותר: "אני הכרתי אותו בהיותו ילד קטן, וחויץ ממה שהיה מבקש ממני שאבחן אותו על משניות, 'מסכתות שלמות בעל פה' - בעיני ראיתי, איך הוא מתמיד יושב ולומד 'בסבלנות אין סופית'".

הוא היה מחשב מה יצא מהגמרא, מה הם כל השיטות בהסוגיא, ואח"כ היה מסכם את דברי רש"י ואת דברי התוספות, את הראשונים, את המהרש"א, את הפני יהושע, עוד פעם ועוד פעם, עד שהיו ברורים לו ומונחים בזכרונו - כל העת הוא בדק אם משהו לא ברור, והיה חוזר עליו עוד פעם - הסבלנות הזו יצרה את האדם הגדול הזה, אהבת התורה יצרה את ה'כי זה כל האדם', 'הוא נהיה אדם של תורה', 'אדם של סבלנות', אדם שכל כולו תורה ויראת שמים³⁸ - ונתקיים בו הפסוק, "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא

תמונה נדירה - רבינו בצעירותו לומד תורה בביתו

יסור ממנה".

וכך רבינו עלה והתעלה במעלות התורה, והלך מחיל אל חיל בכל תקופות חייו - תחילה כשהשתקע אביו בעיר בני ברק, החל הילד חיימ'קע ללמוד בתלמוד תורה המקומי 'רבי עקיבא', ושוב ב'תפארת ציון', ואח"כ ב'לומזא' בפתח תקוה, ולאחר נשואיו עשרות שנים ב'כולל חזון איש', ובכל מקום ובכל זמן כל ימי חייו השקיע את דמו ונפשו אך ורק בתורה.

38 מפי חתנה הג"ר חיים קלופט שליט"א ששמע ממנה.

עשות ספרים הרבה אין קץ

מגיל צעיר בערה בלב רבינו תשוקה עצומה ואהבת תורה מיוחדת. בכל ליבו שאף לדעת את כל התורה כולה על בוריה, ולא רק את המסכתות הנלמדות בישיבות כגון מסכת בבא קמא או בבא מציעא וכו', אלא כל נושא בתורה ענין אותו. ובפרט מקצועות בתורה שהם לא נחלת הכלל. כבר בצעירותו התעמק בהם, ולמדסם בצימאון עז, ואף כתב עליהם חיבורים, כגון חיבורו המפורסם 'נחל איתן' על הלכות עגלה ערופה, שכתב בבחרותו³⁹.

עם השנים, המשיך בהתמדתו מתוך יגיעה עצומה ומסירות נפש ובמטרה אחת לסיים את כל התורה כולה. כשהיה כבן שלושים כבר הספיק ללמוד ולדעת את כל חלקי התורה, והיתה כל התורה חקוקה בראשו - ואז התחיל לחבר את רוב חיבוריו, עשרות ספרים, בעיקר בנושאים שלא חוברו עליהם ספרים, ולא עסקו בהם רבים, והוא, אדרבה, התעמק בהם⁴⁰, ובראשם ספר 'שונה הלכות' (ג' חלקים), שעליו אמר רבינו: "חמישים פעם למדתי טור, בית יוסף, ב"ח, שולחן ערוך, מגן אברהם וט"ז, לפני שכתבתי ה'שונה הלכות"⁴¹. וכן חיבר את ספרי 'דרך אמונה' (ה' חלקים), וכל שאר ספריו.

ספר רזיאל המלאך עם פני 'תשועת אדם' מרבינו

רבינו למד גם את כל הסוגיות הקשות בתורה, ולא דילג על שום סוגיא בתורה, עד שגם בשנים האחרונות כתב פירוש על ספר 'רזיאל המלאך', המיוחס לאדם הראשון.

ראוי להדגיש, "שרבינו התעניין מאוד בכל הנושאים והענינים בתורה בלי לדלג ולהחסיר כלום, כל סוגיא וסוגיא בתורה ענינה אותו באופן מיוחד, זו היתה סוגיא שלו, והיה לומדה על בוריה, לא היתה סוגיא שלא היה לו

39 מ'מנחת תורה' (הערה 18).

40 וגם תמיד עודד ת"ח להוציא ספרים על ענינים שאנשים לא לומדים, ואפילו שאינם נוגעים להלכה, באומרו: "שזהו כבוד התורה שכותבים על ענין זה". וראה לעיל במכתב ברכה לספר אדני השדה.

41 מפי נכדו רבי שלמה קולדצקי שליט"א.

קשר וחובה מיוחדת אליה, לא היתה סוגיא שאינה שלו⁴² - ומספרים שקודם שרבינו הדפיס את ספרו 'שקל הקודש' על רמב"ם הלכות קידוש החודש, הלך להג"ר גדליה נדל זצ"ל מתלמידי החכמים המפורסמים בבני ברק לדבר אתו בענין זה, ואמר לו הג"ר גדליה: "זה לא בשבילך, אל תעסוק בזה, זה דברים קשים". ואמנם רבינו לא שמע אליו, אלא אדרבה, אמר: "הרי זה חלק מן התורה, א"כ זה דוקא ענין שלי, אני מעיין בזה אני עמל בזה, ולומד ומוציא ספר על זה". וכך הוציא לאור את ספרו 'שקל הקודש'.

וכה הלך וגדל רבינו כל ימי חייו, החל מידיעת שמות מסכתות הש"ס בהיותו כבן שנתיים, ועד לידיעת הש"ס בבלי, גמרא רש"י ותוספות, ואחר כך את כל הירושלמי, מדרשים, תוספתא, מכילתא, ספרא, ספרי, זוהר, עד שכל התורה כולה היתה פרושה לפניו כשמלה חדשה.

הדבר הזה לעצמו הוא מפליא מאוד. והדבר היותר מפליא הוא שבכל שנה הוא למד את כל התורה מחדש, עם כל החושים והחשק, כאילו היתה זו פעם

תמונה נפלאה - רבינו כותב חידושי, על השולחן מונחים כל ספריו

ראשונה שלומדה!

התמדה עד אין סוף

הגאון הגדול רבי ראובן פיין זצ"ל (חתן של הג"ר אליעזר אלפא בן דוד של

42 מפי נכדו משמשו רבי יעקב ישראל קניבסקי שליט"א. והוסיף, בדרך כלל כל אחד יש לו איזו מסכתא, שזו מסכתא שלו, או שזה מקצוע שלו, ובזה הוא מתעמק והוא לומד. והשאר כמעט שאינו עוסק בו. ואילו אצל רבינו כל התורה היא סוגיא שלו, ולמד הכל.

רבינו מתמיד בתורה גם בשבע ברכות של בנו
הג"ר יצחק שאול שליט"א (אדר תשמ"ז)

רבינו) שגר ברחוב רשב"ם ליד בנין רבינו, אמר לפני עשרות שנים, "רבי חיים יהיה מגדולי הדור".

ועל פי מה קבע זאת? סיפר רבי ראובן, "אני ראיתי שהאור בחדרו דולק כל הלילה, הוא בקושי ישן..." עם התמדה נוראה שכזו צומחים להיות גדול הדור!⁴³

שקוע בתורה

על גודל שקידתו ויגיעתו בתורה של רבינו כל ימיו, נביא סיפור אחד מתוך אלפי סיפורים⁴⁴ - סיפור רבי שמעון גרמא שליט"א: "אני זוכר לפני הרבה שנים כשעדיין גרתי

ברחוב רב אסי בבני ברק בבנין של הגר"ח גריינימן זצ"ל, היה שם בית הכנסת ולפניו היה מרבד דשא. רבינו שהיה אברך הגיע בכל שבת ושבת אחרי תפילת מנחה, ויושב שם על הדשא ולומד שש-שבע שעות ברציפות, בלי להגביה ראשו אפילו פעם אחת בכדי לראות מה קורה מסביבו! והייתי אומר לבני: 'בוא וראה איך צריך ללמוד, שקוע לגמרי בתורה!'

ואכן למרות המופתים שהתגלגלו אצל רבינו תמידין כסדרן. המופת הגדול ביותר היה התמסרותו העצומה ללימוד התורה מתוך עמל ויגיעה והתמדה כל ימי חייו. מתוך חיים של פשטות וצניעות, בית קטן, ריהוט ישן ודל - אך לעומת כל אלו, "הרוחניות והתורה זרחו והאירו מכל פינה".

רבינו היה מנצל את הזמן בצורה נפלאה, בכל תשעים וארבע שנות חייו, לא היה אצלו רגע של ביטול, לא היה רגע שלא היה מנוצל ללימוד התורה ולעשיית

43 'זמתוק האור' (עמוד שטו).

44 וראה בארוכה בחלק אחר אי"ה על התמדתו בתורה.

מצותיה, כל רגע היה יקר מאוד מאוד - רגע של חיים, פירושו רגע שאפשר ללמוד עוד תורה ולקיים מצות.

שקוע בתורה אפילו שיש רעש מהנכדים

לגמור ש"ס אלף פעמים!

כבר מקטנותו התמסר רבינו כל כולו ללימוד התורה הקדושה בהתמדה ובשקידה נפלאה. כל שאיפותיו כל ימי חייו היו ללמוד עוד הפעם את הש"ס ועוד פעם, וכן שאף לגמור את כל התורה כולה שוב ושוב - ודבר נפלא קרה לפני כמה שנים, נכדו הג"ר גדליה הוניגסברג שליט"א, שמע את רבינו ממלמל גמרא באמצע היום, והוא שאל, "סבא מה זה, הרי כבר גמרת החובות של היום?" וענה לו רבינו: "אני משתדל לגמור את הש"ס אלף פעמים!"

רבינו והגמ' קשר של קיימא!

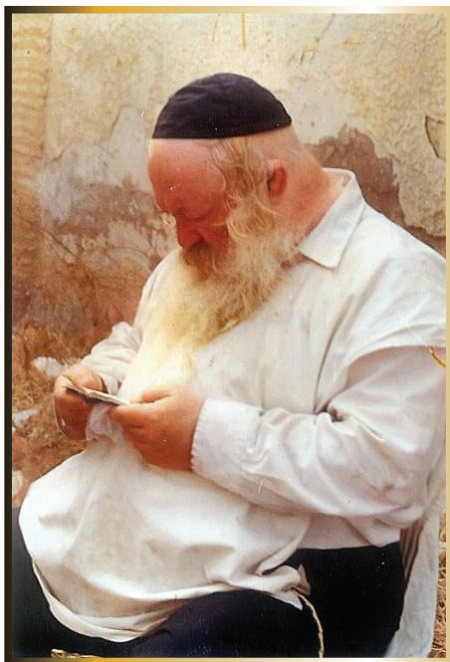
אלו היו שאיפותיו, לגמור ש"ס אלף פעמים!

כולו תורה

כל ימיו ורגעיו של רבינו היו קודש לתורה, מאז ומעולם הוא היה פרוש ומנותק מטרדות עולם הזה ומלואו, חוץ מדברי תורה לא הכיר רבינו ולא ידע מאומה - וידוע שהיה מתפלל ומבקש תמיד מהקב"ה, שכל מה שאינו קשור לתורה "שיפרח מזכרונו".

ונביא כאן סיפור קטן מתוך אלפי סיפורים - סיפר הג"ר יחיאל מיכל שטרן שליט"א, רבינו היה גאון עצום, ראשו היה מחשב את כל החשבונות המורכבים

של דיני קידוש החודש. אך בענייני כספים לא היה לו מושג כלל. זכורני שבבחרותי למדתי בבית הכנסת 'לדרמן', וגם רבינו למד שם. פעם אחת ביקש ממני אם אוכל לעשות לו טובה, לעלות לרבנית ולבקש ממנה שתתן לו סכום מדויק לנסיעה באוטובוס לכולל חזון איש, כי אין לו מושג כמה זה עולה, וגם לא החזיק פרוטה בכיסו.

מנצל כל דקה שאפשר, ללימוד תורה

למד עם אביו כל ימיו

את עיקר החשק והדחף ללימוד ולהתמסרות לתורה, קיבל מאביו. וגם זכה ללמוד עם אביו כל ימי חייו. כבר מעת היותו קטן בשנים החל אביו לקבוע עמו סדרי לימוד, ומאז, לא הפסיקו אף פעם ללמוד בצוותא. ועד סוף ימי אביו, היו לומדים יחדיו בכל שבת ושבת בצהרים, וכך למדו את כל התורה כולה יחדיו - השיעור האחרון שלהם היה ביום שבעה עשר בתמוז שחל בשבת, שנת תשמ"ה, שבועות ספורים קודם פטירת אביו, בלימודם האחרון עסקו

במאמר המדבר על 'מיתת צדיקים מכפרת', וזה היה סימן ורמז קודר לבאות, עם פטירת מרן הסטייפלר בשבת קודש פרשת עקב כ"ג חודש אב באותה שנה.

"יש לי חובות"

כידוע היה שגור בפיו הביטוי "יש לי חובות", "אני צריך להשלים את החובות שלי". ולא מדובר בחובות כספיים... אלא 'חובות של סדרי לימוד', שקבע לעצמו לגמור בכל יום כך וכך, מכל חלקי התורה.

והעיר נכדו משמשו רבי יעקב ישראל קניבסקי שליט"א, מילים אלו 'יש לי

חובות' לא היו סתם דברים בעלמא - אצלו זה היה חוב ממש כפשוטו. רבינו לא הלך לישון לפני שגמר חובות.

"מקיים החובות"

הסוד הגדול של רבינו, שבזה הצליח בתורתו, היה 'הקביעות ללמוד בכל מצב'. גם בימים הקשים ביותר הקביעות לעולם לא התבטלה. פעמים רבות ראיתי את הסבא כאשר הוא עיף, עיניו כמעט נעצמות, לעתים היה עוצם אותן למספר דקות ומיד היה קם. כששאלו אותו מדוע קמת, הרי רק עכשיו הלכת לישן. השיב 'ישנתי מספיק'. החובות היו טורדים את מנוחתו.

לפעמים הלך לישון, ואחרי כמה דקות אמר שלא יכול בכלל להרדם, כיון שיש לו חובות, וקם ולמד החובות.

כמו כן רבינו לא נסע למקומות שצריך ליסע אם לא גמר החובות. כידוע בשנים אחרונות רבינו היה נוסע לירושלים בחול המועד לבקר בבית חמיו מרן הג"ר אלישיב זצ"ל. ואני ואבי היינו נוסעים עמו. הג"ר אלישיב היה מחכה לביקור הזה, והיו מתקשרים מביתו לשאול האם כבר יצאנו לדרך.

אבל רבינו לא יצא מן הבית טרם שסיים את ה'חובות'. לא יעזרו שום טענות שמחכים לו... תחילה צריך לגמור ה'חובות' ולאחר מכן אפשר לנסוע.

ואלו חובותיו שבכל יום ויום תמידים כסדרן, שהשתדל מאוד שלא להחסיר אפילו יום אחד בחייו - רבינו איש האשכולות היה מתגבר כארי לעבודת בוראו ומשכים קום לאחר חצות הלילה, ומתחיל בסדר יומו: א. אמירת תיקון חצות. ב. לימוד זוהר. ג. לימוד ואמירת תהילים. ד. לימוד נ"ך. ה. לימוד משנה ברורה. ו. לימוד רמב"ם. ז. לימוד שו"ע. ח. לימוד תלמוד בבלי. ט. לימוד תוספתא. י. תלמוד ירושלמי - בכל שנה היה עושה סיום בערב פסח, לא על מסכת אחת, אלא על כל התנ"ך, תלמוד בבלי, ירושלמי, מדרשים, רמב"ם, שולחן ערוך ועוד...

רבינו עמל בתורה

כך עבד רבינו את ה' כל ימיו מאהבה ומיראה בלי לאות, עם אהבת התורה בלי מצרים וגבולות. ויחד עם זאת, בעשרים-שלושים שנותיו האחרונות, קיבל רבינו על עצמו את הנהגת הדור ולחזק את העם. ביתו שברחוב רשב"ם 23 הפך להיות תל תלפיות ליהודים מכל רחבי העולם כולו, שבאו לחזות בנועם ה', ולבקר בהיכלו, להיות קרוב אל קודש הקדשים של דורינו, לקיים מצות 'ובו תדבק' - הדבק בתלמידי חכמים, ולהתברך מפיו פה קדוש, ולשאול בעצתו - דעת תורה, והלכה.

פרק ב' מתלמידי רבי עקיבא

ימי ילדותו בתלמוד תורה 'רבי עקיבא' (שנת תרצ"ה-תרצ"ז)

רבינו חיים קניבסקי
הגיע לעיר התורה בני
ברק יחד עם הוריו
ושתי אחיותיו בהיותו
ילד צעיר בן שש שנים
בלבד, בחודש ניסן
תרצ"ד.

רבינו ילד כבן שש בחולות בני ברק
(מימין לשמאל) ר' נחום יואל הלפרין, אביו ר' יעקב הלפרין

ראשית דרכו בתורה
החלה בתלמוד תורה
'רבי עקיבא', בהנהלת
הרה"ח רבי שלמה
זלמן קורין זצ"ל,

שהיה התלמוד תורה החרדי הראשון והיחיד במושבה בני ברק באותם ימים,

1 הרה"ח רבי שלמה זלמן קורין זצ"ל, היה מחשובי חסידי קרלין, ונודע כאיש חינוך רב פעלים, שהקים מוסדות תורה בבני ברק, ועמד במשך עשרות שנים בראשות תלמוד תורה רבי עקיבא, והעמיד תלמידים לאלפים, וכן הקים את ישיבת 'היכל אברהם אלימלך' דחסידי קרלין בב"ב. שימש גם כשו"ב, וה'חזון איש' היה אוכל משחיטתו. (מפי נכדו הג"ר שמואל קורין שליט"א מרבני מודיעין עילית).